

Programma Lokale Versterking GGz Wmo
van mensen met een psychische handicap

Vereniging Landelijk Platform GGZ

ClëntenBelang Utrecht

“Wmo? Wij willen het zo!”

**Aandachtspunten voor gemeentelijk Wmo beleid vanuit
moeilijk bereikbare doelgroepen**

Januari 2008

Inleiding

Het uitgangspunt van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is 'meedoen'. Dit is uitgewerkt in negen prestatievelden. Dit zijn de verschillende taken die gemeente volgens de wet moet uitvoeren. Meedoen aan de samenleving, voor alle burgers, is de basis voor het gemeentelijk Wmo beleid. Maatschappelijke ondersteuning moet daarom aansluiten bij wat burgers nodig hebben om mee te kunnen doen. Het is belangrijk dat gemeenten goed naar hun burgers luisteren. De Wmo regelt dit in de vorm van participatie.

Burgerparticipatie is in de Wmo verplicht. Dit houdt in dat gemeenten burgers en maatschappelijke instellingen moeten betrekken bij het Wmo beleid. Bij het opstellen van het beleid en bij de uitvoering daarvan. Er bestaan al veel vormen van lokale inspraak. Bijvoorbeeld belangenorganisaties, cliëntenplatforms en adviesraden. Er zijn echter ook groepen mensen die niet lokaal (per gemeente) georganiseerd zijn. Ook deze groepen moeten inspraak hebben in Wmo beleid. Dit noemen we in deze brochure de moeilijk bereikbare doelgroepen. Deze noemen we zo omdat het voor de gemeente vaak moeilijk is deze groepen te betrekken bij de Wmo.

Tot deze moeilijk bereikbare groepen behoren onder andere (in willekeurige volgorde):

1. mensen met een verstandelijke beperking
2. mantelzorgers (mensen die langdurige zorg verlenen terwijl dit niet hun beroep is. Deze zorg is meer dan de gebruikelijke zorg voor familieleden of naasten)
3. GGz-cliënten (cliënten in de Geestelijke Gezondheidszorg)
4. mensen met een chronische aandoening
5. sociale minima (mensen die van een minimaal inkomen rond moeten komen)

Deze vijf doelgroepen nemen we voor deze brochure onder de loep.

Doel

Het doel van deze brochure is om de specifieke aandachtspunten van de moeilijk bereikbare doelgroepen onder de aandacht te brengen van gemeenten en Wmo raden. Het zijn concrete aandachtspunten waar gemeenten en Wmo-raden direct mee aan de slag kunnen.

Totstandkoming

Deze brochure is tot stand gekomen met inbreng van cliëntenorganisaties en ervaringsdeskundigen van de vijf genoemde doelgroepen. Eind september 2007 heeft er een bijeenkomst plaatsgevonden. Bij deze bijeenkomst waren onder andere deze cliëntenorganisaties en ervaringsdeskundigen aanwezig. Tijdens de bijeenkomst zijn aandachtspunten voor lokaal Wmo beleid geformuleerd vanuit de specifieke doelgroepen. Deze lijst is aangevuld met punten uit diverse publicaties (zie: bronnen en verder lezen), en voorgelegd aan cliënten, of hun vertegenwoordigers.

Leeswijzer

De brochure is ingedeeld naar prestatieveld. De laatste drie prestatievelden (7, 8 en 9) zijn samengenomen omdat ze qua onderwerp goed bij elkaar passen en veel overeenkomsten hebben. Elk prestatieveld begint met een korte algemene beschrijving. Deze wordt bij de meeste prestatievelden gevolgd door een aantal algemene aandachtspunten. Daarna is per specifieke doelgroep een aantal concrete aandachtspunten genoemd. De cursief gedrukte begrippen in de kaders worden onder de kaders uitgelegd.

Prestatieveld 1

Leefbaarheid en sociale samenhang

“De gemeente zorgt voor aantrekkelijke plekken in dorpen, wijken en buurten. En voor plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Niet alleen voor ouderen, maar ook voor jongeren. Bijvoorbeeld een wijkcentrum, of een plek waar mensen kunnen sporten” (VWS brochure: ‘Wmo, iedereen moet kunnen meedoen’, 2006).

Leefbaarheid

Leefbaarheid is het wonen in een prettige en veilige omgeving. Hierbij hoort ook de mogelijkheid om (thuis of in de buurt) gebruik te kunnen maken van allerlei diensten op het gebied van zorg, welzijn en gemak. In een omgeving waarin de gemeente veel investeert in leefbaarheid zal minder vraag naar zorg zijn.

Sociale samenhang

Er zijn verschillende manieren waarop de gemeente de sociale samenhang kan bevorderen:

- Zorgen voor aantrekkelijke plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten;
- Een wijkcentrum waar verschillende zorg- en welzijnsfuncties worden gecombineerd. Zo kunnen verschillende groepen elkaar regelmatig tegenkomen;
- Ondersteunen en bevorderen van sport.

Het gaat bij sociale samenhang niet alleen om investeringen van de gemeente. Het gaat ook om de inzet van de bewoners zelf.

Algemeen aandachtspunt:

Voor alle doelgroepen is het voor de leefbaarheid en sociale samenhang belangrijk om de beeldvorming over de mensen uit deze doelgroepen te beïnvloeden.

- Beïnvloed de beeldvorming over mensen uit de specifieke doelgroepen door mensen met elkaar in contact te brengen. Bijvoorbeeld door het organiseren van buurtfeesten of andere buurtactiviteiten. Mensen leren elkaar dan kennen en verkeerde beelden van elkaar kunnen worden bijgesteld.

Specifieke aandachtspunten per doelgroep:

Mensen met een verstandelijke beperking

- Maak het voor sportverenigingen en vrijetijdsclubs interessant om mensen met een verstandelijke beperking als lid aan te nemen. Bijvoorbeeld door daar subsidie voor te geven. Stel bij deze subsidie eisen aan voorzieningen en deskundigheid.
- Organiseer en ondersteun sociale netwerken van mensen met een verstandelijke beperking binnen de buurt. Bijvoorbeeld in samenwerking met instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking, welzijnsorganisaties en maatschappelijke organisaties.
- Regel telefoonkringen en alarmsystemen voor mensen met een verstandelijke beperking die alleen wonen.

Mantelzorgers

- Stimuleer en financier projecten waarin burens of buurtgenoten elkaar ondersteunen. Zoals bijvoorbeeld ‘Handje Helpen’.
- Mantelzorgers willen vaak dichterbij degenen wonen die ze verzorgen. Ondersteun zorgvragers en mantelzorgers bij hun woonwensen. Bijvoorbeeld door mantelzorgers voorrang te geven bij huurwoningen.

GGz-cliënten

- Stimuleer de ontwikkeling van persoonlijke netwerken in de wijk. Bijvoorbeeld door laagdrempelige ontmoetingsplekken zoals een eetcafé. Daarbij is het belangrijk dat mensen niet hoeven te reserveren. En dat het eetcafé elke avond en in de weekenden open is.
- Stel via de welzijnsinstellingen 'kwartiermakers' aan. Deze kwartiermakers kunnen GGz-cliënten helpen makkelijker te integreren in de wijk.
- Ondersteun en bevorder laagdrempelige sportactiviteiten in de buurt. Bijvoorbeeld betaalbare sportvoorzieningen waar mensen kunnen betalen met een knipkaart. Met een knipkaart betalen mensen alleen als ze ook daadwerkelijk komen sporten.

Mensen met een chronische aandoening

- Bevorder en ondersteun aangepast sporten. Bijvoorbeeld verwarmd therapeutisch zwemmen. Op deze manier ontstaan sociale contacten tussen mensen die niet 'normaal' kunnen sporten.
- Maak in een dorp of stad kenbaar waar rolstoeltoegankelijke toiletten zijn. Geef deze toiletten bijvoorbeeld aan op de informatieborden.
- Stimuleer de ontwikkeling van persoonlijke netwerken in de wijk. Bijvoorbeeld door inzet van voorzieningen als een SRV-wagen en burenpjecten.

Sociale minima

- Regel een gratis kortingspas, of stel een vrijetijdsbudget beschikbaar, voor mensen met een laag inkomen in de gemeente. Met zo'n kortingspas kunnen mensen bijvoorbeeld korting krijgen op sport, recreatie en cultuur. Zoals met de U-pas in Utrecht en omliggende gemeenten.
- Neem maatregelen om te voorkomen dat mensen eenzaam worden doordat ze te veel aan eigen bijdragen moeten betalen. De eigen bijdragen moeten zo laag blijven dat mensen geld over hebben om aan sociale activiteiten deel te nemen.

Handje Helpen

Handje helpen is een georganiseerd initiatief waarbij vrijwilligers andere mensen een steuntje in de rug willen geven. Zij 'helpen een handje' mee, zodat iedereen gewoon mee kan doen. Het gaat vaak om mensen die zonder hulp moeilijk aan het gewone leven kunnen meedoen. Om kinderen, volwassenen en ouderen die door een handicap of langdurige ziekte beperkt zijn in hun mogelijkheden. Ook mensen die de zorg hebben voor een ander kunnen geholpen worden. Bijvoorbeeld door de zorg even over te nemen. Handje Helpen wordt via een website en vanuit de regio geregeld. Daar worden vrijwilligers gekoppeld aan iemand die een helpende hand nodig heeft.

Kwartiermaken

In de samenleving kunnen mensen die 'anders zijn' vaak niet meedoen. Ze nemen vaak slechts beperkt deel aan de maatschappij. Letterlijk betekent kwartiermaken: het voorbereiden van een verblijfplaats voor een groep nieuwelingen. Hier betekent het dat er een omgeving wordt gemaakt waarin ook plaats is voor mensen die anders zijn, die bijvoorbeeld een GGz achtergrond hebben. Ze worden niet buitengesloten en hebben de mogelijkheid om erbij te horen, zoveel als ze zelf willen en kunnen. Bijvoorbeeld laagdrempelige buurtactiviteiten, zoals buurtfeesten, die toegankelijk zijn voor alle doelgroepen. Of vrijwilligerswerk waar mensen met een speciale achtergrond aan kunnen deelnemen. Door kwartiermaken wordt er binnen de samenleving plaats gemaakt voor mensen die 'anders' zijn.

Prestatieveld 2

Jongeren en ouders ondersteunen

“De gemeente probeert te voorkomen dat jongeren problemen krijgen en op het slechte pad raken. Daarnaast ondersteunt de gemeente ouders die hulp nodig hebben bij het opvoeden van hun kinderen” (VWS brochure: ‘Wmo, iedereen moet kunnen meedoen’, 2006).

Het gaat hierbij om jongeren die het risico lopen op problemen bij hun ontwikkeling, schooluitval of criminaliteit.

Het Wmo-jeugdbeleid van de gemeente heeft 5 functies:

1. Informatie en advies: de gemeente moet goede informatie en adviezen geven aan ouders en jongeren
2. Signaleren: de gemeente moet goed letten op tekenen dat er iets fout gaat bij jongeren of hun ouders
3. Toegang tot de hulp: jongeren en hun ouders moeten de weg naar hulp gemakkelijk kunnen vinden
4. Pedagogische hulp: de gemeente moet ondersteuning bieden aan ouders en gezinnen waar problemen zijn bij de opvoeding
5. Coördinatie van zorg: het afstemmen en bundelen van zorg wanneer meerdere hulpsoorten nodig zijn om een jeugdige of gezin te ondersteunen.

Specifieke aandachtspunten per doelgroep:

Mensen met een verstandelijke beperking

- Ondersteun ouders met een verstandelijke beperking bij de opvoeding van hun kinderen. Bijvoorbeeld door het organiseren van oudercursussen speciaal voor deze doelgroep. Of door de zorg af en toe over te nemen. Bijvoorbeeld met een logeerhuis.
- Bevorder de mogelijkheden voor (ouders van) kinderen met een verstandelijke beperking om zelf te kiezen naar welke peuterspeelzalen en scholen ze willen gaan. Dit kunnen zowel gewone als speciale peuterspeelzalen en scholen zijn.
- Stimuleer scholen om kinderen met een beperking aan te nemen. Zorg ook voor voorzieningen voor speciaal onderwijs, eventueel in samenwerking met omliggende gemeentes.
- Ondersteun en stimuleer verenigingen die mensen met een verstandelijke beperking zelfbewust maken. Bijvoorbeeld sportclubs voor zelfverdediging en lotgenotengroepen.

GGz-cliënten

- Ondersteun ouders met psychiatrische problemen bij het opvoeden van hun kinderen. Bijvoorbeeld door het organiseren van oudercursussen speciaal voor deze doelgroep. Of door de zorg af en toe over te nemen, bijvoorbeeld met een logeerhuis.
- Geef preventieve ondersteuning aan kinderen van ouders met psychiatrische problemen. Bijvoorbeeld door het organiseren van een *KOPP cursus*.
- Zorg voor maatschappelijke of professionele stages voor jongeren met een psychiatrisch probleem.
- Organiseer trainingen in weerbaarheid voor kinderen met psychiatrische problemen. Tijdens zo'n training leren kinderen voor zichzelf op te komen.

Sociale minima

- Zorg voor een buurtcentrum met een spreekuur over opvoeden voor ouders met een beperkt budget.

KOPP cursus

KOPP staat voor: Kinderen van Ouders met Psychiatrische Problemen. In een KOPP cursus krijgen de kinderen inzicht in de problemen van hun ouders. Ze leren hier mee om te gaan en krijgen de gelegenheid ervaringen uit te wisselen.

Prestatieveld 3

Informatie, advies en cliëntondersteuning geven

“De gemeente geeft alle inwoners informatie en advies over de hulp en ondersteuning die ze in hun gemeente kunnen krijgen. Er is bijvoorbeeld een ‘loket’ waar mensen terecht kunnen voor informatie. Een loket kan een balie zijn in het gemeentehuis, maar ook een telefoonnummer of een website” (VWS brochure: ‘Wmo, iedereen moet kunnen meedoen’, 2006).

Informatie en advies

Het kan in dit prestatieveld gaan om algemene voorzieningen zoals (voldoende) informatiepunten. Maar ook om specifieke voorzieningen zoals een individueel advies, of hulp bij de verheldering van een vraag naar ondersteuning. Mensen hoeven in principe maar één keer naar de gemeente te gaan om over alle voorzieningen informatie te krijgen.

Cliëntondersteuning

Cliëntondersteuning is het ondersteunen van een cliënt bij het maken van een keuze over bijvoorbeeld zorg of het oplossen van een probleem. Cliëntondersteuning zorgt ervoor dat iemand (en zijn omgeving) zelf de regie kan voeren. Hiermee wordt de zelfredzaamheid en de mogelijkheid mee te doen in de samenleving bevorderd.

Algemene aandachtspunten:

Er zijn bij dit prestatieveld veel algemene aandachtspunten te noemen die voor alle doelgroepen van belang zijn. Hieronder worden enkele belangrijke punten genoemd.

- De medewerkers van het Wmo-loket moeten getraind zijn zodat ze aandachtig luisteren naar de cliënt, meedenken en doorvragen. Het is ook erg belangrijk dat ze de cliënt serieus nemen en alternatieven noemen. Bijvoorbeeld de mogelijkheid om een persoonsgebonden budget aan te vragen.
- Overleg regelmatig met alle doelgroepen over de manier van communiceren en de behoeften daarin.
- De gemeente moet zorgen voor een regionale sociale kaart per doelgroep. Deze sociale kaart geeft informatie over (1) beschikbare zorg en diensten van stichtingen en verenigingen, (2) voorzieningen voor dagbesteding, (3) vrijwilligerswerk, (4) vrijetijdsbesteding, (5) sport en (6) andere relevante voorzieningen voor de specifieke doelgroep. Of de gemeente biedt één sociale kaart aan waarbij duidelijk staat aangegeven wat voor welke doelgroep relevant is.
- Het Wmo-loket is toegankelijk en goed te bereiken. Bijvoorbeeld fysiek (geen drempels/traptreden, brede deuropeningen), via de telefoon, via de e-mail en via een eigen website. Er moet ook een afgescheiden plek (sprekkamer) zijn waar vrijuit gesproken kan worden.

Specifieke aandachtspunten per doelgroep:

Mensen met een verstandelijke beperking

- Geef informatie in eenvoudige taal. Ondersteun deze informatie met beelden of geluid. Bijvoorbeeld met behulp van de regio televisie. Geef ook informatie aan mensen met een verstandelijke beperking door ze op te zoeken op plaatsen waar ze bij elkaar komen.

- Zorg ervoor dat bij het loket mensen werken die ervaring hebben met het communiceren met mensen met een verstandelijke beperking. Geef mensen zo nodig een training hiervoor.
- Help mensen bij het invullen van formulieren.
- Regel een huisbezoek als dat nodig is. Bied dit zelf aan.

Mantelzorgers

- Regel een huisbezoek als dat nodig is. Bied dit zelf aan.
- Zorg voor één (integrale) indicatiestelling: voor zowel de Wet maatschappelijke ondersteuning als de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ).
- Zorg voor hulp bij het aanvragen van indicaties.
- Zorg voor goede informatie over *respijtzorg* en voorzieningen. Geef aan dat mensen terecht kunnen bij het Steunpunt Mantelzorg.

GGz-cliënten

- Geef de cliënt een vaste contactpersoon die hem begeleidt.
- Geef hulp bij het oplossen van financiële problemen.
- Zorg voor actieve informatieverstrekking. Mensen hoeven dan niet altijd om informatie te vragen. Bijvoorbeeld huis aan huis informatie verstrekken in de vorm van folders of brieven.

Mensen met een chronische aandoening

- De medewerker van het loket vertelt aan iedere cliënt, of zijn vertegenwoordiger, over de mogelijkheden van ondersteuning door patiëntenorganisaties of ander lotgenotencontact. Hij of zij brengt de cliënt hiermee in contact als hij dat wilt.
- Train de medewerkers van het loket vooruit te kijken. Vooral bij mensen met een progressieve ziekte is dit belangrijk. Zorg ervoor dat ze meedenken over welke voorzieningen iemand in de toekomst nodig heeft.
- Organiseer huisbezoeken voor mensen die niet mobiel zijn.

Sociale minima

- Stel sociale minima op de hoogte van speciale regelingen die voor hen gemaakt zijn.
- Zorg voor actieve informatieverstrekking. Bijvoorbeeld huis aan huis informatie verstrekken, ook in aangepaste leesvormen.

Respijtzorg

Respijtzorg is de tijdelijke vervanging van de zorg die een mantelzorger levert. Het doel van de respijtzorg is om de mantelzorger even vrijaf te geven. Het gaat meestal om vervangende zorg voor een mantelzorger die persoonlijke verzorging levert. Dit kan gedaan worden door vrijwilligers of professionals. Respijtzorg kan ook in de vorm van tijdelijke opname gegeven worden.

Prestatieveld 4

Ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers

“De gemeente ondersteunt het werk van vrijwilligers en mantelzorgers. Bijvoorbeeld door mantelzorgers met elkaar in contact te brengen en door vrijwilligers te trainen. Ook kan de gemeente helpen om tijdelijke ondersteuning te regelen als een mantelzorger ziek wordt of met vakantie wil” (VWS brochure: ‘Wmo, iedereen moet kunnen meedoen’, 2006).

Mantelzorgers

Mantelzorg is langdurende zorg die niet vanuit iemands beroep wordt gegeven. Mantelzorg wordt gegeven door mensen uit de directe omgeving van iemand die hulp nodig heeft. Deze zorg wordt gegeven omdat mensen een sociale relatie met elkaar hebben. Voorbeelden hiervan zijn een man die zijn chronisch zieke vrouw verzorgt of een moeder die haar gehandicapte kind verzorgt. Mantelzorg is meer en duurt langer dan de gebruikelijke zorg van huisgenoten voor elkaar.

Het langdurig en intensief verlenen van zorg gaat vaak samen met overbelasting en verstoring van het leven van de verzorger. De belangrijkste doelen binnen dit prestatieveld voor mantelzorg zijn:

- het voorkomen van overbelasting van mantelzorgers
- het bieden van geschikte ondersteuning aan mantelzorgers
- het bevorderen van de emancipatie en deelname van mantelzorgers in de samenleving.

Vrijwilligers

De vrijwillige inzet van mensen is onmisbaar in een ‘civil society’. Bij vrijwilligerswerk nemen mensen zelf verantwoordelijkheid. Ze verwachten dat niet alles door een ander of de overheid gedaan wordt. Met het doen van vrijwilligerswerk levert iemand actief een bijdrage. Door mensen te helpen draagt hij bij aan het ‘meedoen’ van groepen die daar moeite mee hebben. Vanuit de Wmo wordt vrijwillige inzet op alle terreinen van de samenleving ondersteund. Het verschil tussen vrijwilligers in de zorg en mantelzorgers is dat een vrijwilliger kiest voor het geven van hulp, een mantelzorger meestal niet.

Algemene aandachtspunten:

- Zorg voor inzicht in de aard en inhoud van de wensen en behoeften van mantelzorgers. Veel mantelzorgers zijn niet bekend bij de gemeente. Vaak zijn zij zich er niet van bewust dat ze mantelzorger zijn. Voer daarom een actief beleid om mantelzorgers op te sporen, en zich ervan bewust te maken dat ze mantelzorger zijn.
- Zorg voor ondersteuning aan mantelzorgers. Zij hebben vaak behoefte aan informatie, een luisterend oor, lotgenotencontacten en vormen van respijtzorg. Daarnaast moeten ze ook buiten werktijden informatie of een huisbezoek kunnen krijgen.

Specifieke aandachtspunten per doelgroep:

Mensen met een verstandelijke beperking

- Geef mensen met een verstandelijke beperking die vrijwilligerswerk doen extra ondersteuning. Vergoed deze begeleiding voor organisaties die iemand met een verstandelijke beperking als vrijwilliger aanstellen.
- Stimuleer *maatjesprojecten*. In deze projecten ondersteunen vrijwilligers mensen met een verstandelijke beperking als maatje bij het meedoen in de maatschappij.

- Zorg voor continuïteit van zorg door ervoor te zorgen dat *buddy's* en *maatjes* voor langere tijd een verplichting willen aangaan. Werk ook samen met professionele hulpverleners.
- Zorg voor logeer- en oppasvoorzieningen en begeleiding op drukke momenten in een gezin.

Mantelzorgers

- Bied een veelzijdig aanbod van gemaksdiensten aan. Zorg ervoor dat er geen wachtlijsten of ingewikkelde procedures zijn voor deze diensten.
- Werk actief mee aan een breed pakket van respijtvorzieningen. Motiveer zorgaanbieders om aandacht te besteden aan respijtzorg. Spreek ze hierop aan.
- Zorg ervoor dat er logeerhuizen komen, ook voor volwassen zorgvragers boven de 18 jaar.

GGz-cliënten

- Geef specifieke vaardigheidstrainingen om mantelzorgers van GGz-cliënten effectief te leren communiceren met degene voor wie ze zorgen.
- Breid het ondersteuningsaanbod voor GGz cliënten uit. Bijvoorbeeld met 24-uurs opvang en begeleiding voor volwassenen.
- Voorkom depressie bij mantelzorgers. Bijvoorbeeld door goede voorzieningen voor respijtzorg te regelen.

Mensen met een chronische aandoening

- Voer een actief beleid om mantelzorgers op te sporen, en bewust te maken van het feit dat ze mantelzorger zijn.

Sociale minima

- Stimuleer mantelzorgers en zorgvragers onder de sociale minima gebruik te maken van het aanbod aan ondersteunende diensten.
- Zorg voor beperkte eigen bijdragen voor mantelzorgers. Bijvoorbeeld reiskostenvergoeding, en het gebruiken van de mogelijkheden binnen de bijzondere bijstand.
- Pas de criteria voor 'passende arbeid' en 'sollicitatieplicht' van de Wet werk en bijstand (WWB) soepel toe bij mantelzorgers.

Civil society

Een goed functionerende civil society is een maatschappij waarin inwoners bereid zijn voor elkaar te zorgen. Een goed werkende civil society is onmisbaar voor het welslagen van de Wmo. Als mensen zich voor elkaar inzetten wordt er minder beroep gedaan op individuele voorzieningen.

Maatjesproject of buddyproject

In een maatjesproject worden mensen gekoppeld aan vrijwilligers die het boeiend vinden om hen een steuntje in de rug te geven. Vrijwilligers en mensen met bijvoorbeeld een verstandelijke beperking worden elkaars vaste maatje. Samen ondernemen zij op vriendschappelijke wijze regelmatig allerlei activiteiten. Uitgangspunt is altijd gelijkwaardigheid en gezelligheid. Als koppel bedenk je samen activiteiten. Bijvoorbeeld sporten, een museum bezoeken, koken of wandelen. Een andere naam voor maatjesproject is buddyproject.

Prestatieveld 5

Zorgen dat mensen met een beperking mee kunnen doen

“De gemeente zorgt dat mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking mee kunnen doen in de samenleving. Zo kan de gemeente de woonomgeving en de openbare ruimten toegankelijk maken voor mensen met een beperking” (VWS brochure: ‘Wmo, iedereen moet kunnen meedoen’, 2006).

Maatregelen

In dit prestatieveld gaat het om algemene maatregelen voor iedereen die daar behoefte aan heeft. Maatregelen zijn dus niet alleen gericht op mensen met een beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem. Bij het nadenken over deze maatregelen moet wel rekening gehouden worden met deze groep mensen. Dit is belangrijk omdat zij de voorzieningen ook moeten kunnen gebruiken.

Algemene aandachtspunten:

- Zorg ervoor dat de woonomgeving en openbare ruimten toegankelijk zijn voor alle mensen. Ook voor mensen met een beperking.
- Organiseer voldoende sociale activiteiten (zoals sportieve activiteiten). Hierbij moet er rekening mee worden gehouden dat ook specifieke doelgroepen aan de activiteiten kunnen deelnemen.

Specifieke aandachtspunten per doelgroep:

Mensen met een verstandelijke beperking

- Geef mensen met een verstandelijke beperking begeleiding bij het deelnemen aan sociale activiteiten als dit nodig is. Bijvoorbeeld bij buurtactiviteiten, sport of vrijwilligerswerk. Stimuleer hiertoe vrijwilligerswerk en maatjesprojecten. Geef hier subsidie voor. De beschikbaarheid van vervoer is hierbij een belangrijke voorwaarde.
- Zorg voor vrijwilligerswerk in de wijk. Dit is een mogelijkheid voor mensen met een verstandelijke beperking om een gerespecteerde plek in de gemeenschap te krijgen.
- Zorg ervoor dat activiteiten en welzijnsinstellingen toegankelijk zijn voor iedereen. Bijvoorbeeld door alleen subsidie te geven aan clubhuizen, verenigingen en disco’s als ze ook toegankelijk zijn voor mensen met een verstandelijke beperking.
- Neem mensen met een verstandelijke beperking in dienst én biedt stageplaatsen aan. Geef als gemeente het goede voorbeeld.

GGz-cliënten

- Stimuleer de ontwikkeling van persoonlijke netwerken. Bijvoorbeeld met behulp van maatjesprojecten of familieprojecten
- Start projecten waarin GGz-cliënten zich inzetten voor de buurt, of meewerken als vrijwilliger. Bijvoorbeeld in een buurthuis, kinderboerderij of sociaal eetcafé. Veel GGz cliënten hebben een Wet Werk en Bijstand (WWB) uitkering. Hierdoor is afstemming met de sociale dienst over de werving en bekostiging van mogelijkheden voor begeleiding aan de orde.
- Zorg dat laagdrempelige opvangvoorzieningen (zonder registratieplicht) behouden blijven.

Mensen met een chronische aandoening

- Bevorder de deelname van mensen met een beperking aan het maatschappelijk verkeer. Bijvoorbeeld door dat zij zich met hun rolstoel, of ander hulpmiddel, gemakkelijk kunnen bewegen in hun woonomgeving en daarbuiten. En dat ze toegang hebben tot alle openbare voorzieningen. Zodat ze echt mee kunnen doen aan het maatschappelijk verkeer en kunnen werken.
- Organiseer activiteiten voor ontspanning of sport waar ook specifieke doelgroepen aan kunnen deelnemen.
- Stimuleer de ontwikkeling van persoonlijke netwerken. Bijvoorbeeld met behulp van maatjesprojecten of familieprojecten.

Prestatieveld 6

Voorzieningen voor mensen met een beperking

“Mensen met een psychische, lichamelijke, of verstandelijke beperking krijgen hulp en ondersteuning van de gemeente. Bijvoorbeeld doordat er een woning wordt aangepast. Ook kan de gemeente zorgen voor vervoer, een rolstoel of hulp bij het doen van het huishouden” (VWS brochure: ‘Wmo, iedereen moet kunnen meedoen’, 2006).

Individuele voorzieningen

In de Wet maatschappelijke ondersteuning staat dat iedereen moet kunnen meedoen in de samenleving. Dat wil zeggen dat mensen moeten kunnen deelnemen aan activiteiten voor ontspanning, buurtactiviteiten, betaald werk en vrijwilligerswerk. Dit prestatieveld richt zich op individuele voorzieningen voor mensen met een beperking. Deze voorzieningen zijn aan de persoonlijke behoeften aangepast. Met hulp van deze voorzieningen kunnen mensen zelfstandig blijven functioneren en deelnemen aan de samenleving.

Persoonsgebonden budget

Mensen kunnen de voorzieningen direct van de gemeente krijgen. Maar ze kunnen deze ook krijgen in de vorm van een persoonsgebonden budget (Pgb). Met het Pgb kunnen mensen zelf hulp op maat inkopen.

Algemene aandachtspunten:

- Zorg ervoor dat het tarief van het persoonsgebonden budget tenminste net zoveel is als het tarief dat de gemeente zelf betaalt.
- Geef duidelijke informatie over de mogelijkheden van het persoonsgebonden budget voor individuele voorzieningen. Geef ook het verschil aan met voorzieningen die de gemeente verzorgt (in natura).

Specifieke aandachtspunten per doelgroep:

Mensen met een verstandelijke beperking

- Zorg samen met instellingen en welzijnswerk voor voldoende *wijksteunpunten*. Hier kunnen mensen terecht voor een kop koffie en een praatje.
- Zorg voor een actieve houding in het verlenen van subsidies, tegemoetkomingen en voorzieningen. Stel een kortingspas beschikbaar voor mensen met een kleine beurs. Zoals de U-pas in Utrecht en omliggende gemeenten.
- Zorg ervoor dat de mensen die helpen in het huishouden deskundig zijn. Zij moeten weten hoe zij om moeten gaan met iemand met een verstandelijke beperking.

GGz-cliënten

- Zorg voor goede begeleiding bij zelfstandig wonen. Zorg daarbij voor een goede afstemming tussen verschillende soorten hulp. Zoals hulp bij het huishouden met begeleiding en ondersteunende begeleiding uit de AWBZ.
- Zorg voor laagdrempelige ontmoetingsplekken voor GGz cliënten. Bijvoorbeeld een buurthuis dat in de avonden en weekenden open is.
- Stimuleer de organisatie van *cliëntgestuurde projecten*. Geef hier subsidie voor.

Mensen met een chronische aandoening

- Kijk goed naar de aanvragen voor een invalidenparkeerkaart. Wijs deze aanvragen niet zomaar af omdat iemand een goede dag heeft.
- Zorg voor vervoer voor mensen met een beperking die niet met het reguliere openbaar vervoer kunnen reizen. Zorg dat dit goed geregeld is, op tijd rijdt en betrouwbaar is.
- Bied preventieve maatregelen en ondersteuning op het gebied van werk, wonen, opleiding, dagbesteding om depressies te voorkomen. Zorg voor passende maatregelen en aanpassingen in overleg met patiëntenverenigingen.

Sociale minima

- Het inkomen van mensen met een beperking is vaak beperkt. Zorg ervoor dat voor hen voorzieningen vergoed worden zodat ze ook mee kunnen doen in de maatschappij.

Wijksteunpunt

Een wijksteunpunt is een voorziening die op dorps- of wijkniveau voorziet in informatie en advies, ontmoetingsmogelijkheden, zorg- en dienstverlening. De partijen die in een wijksteunpunt zitten zorgen ervoor dat mensen, met of zonder beperking, kunnen meedoen in de samenleving.

Cliëntgestuurde projecten

Een cliëntgestuurd project is een project dat door cliënten zelf is opgezet. De cliënten die aan het project deelnemen dragen het grootste deel van de verantwoordelijkheden. Daarnaast voeren zij ook de meeste werkzaamheden uit. Voor de mensen die aan deze projecten meedoen betekent deelname een belangrijke bijdrage aan hun maatschappelijke emancipatie en integratie en hun zelfrespect. Een voorbeeld is de Kees Trimbos Stichting. Deze stichting is begonnen als cliëntgestuurd project en zorgt voor arbeidsre-integratie voor mensen met een psychiatrisch verleden of heden. Deze stichting is opgericht en wordt grotendeels gerund door mensen met een psychiatrische achtergrond.

Prestatievelden 7, 8 en 9

Opvang voor mensen met problemen, het bevorderen van de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz) en van verslavingsbeleid

Maatschappelijke opvang

“De gemeente moet zorgen dat er opvang is voor mensen die door problemen tijdelijk niet meer thuis kunnen wonen. Bijvoorbeeld een opvanghuis van vrouwen die te maken hebben met huiselijk geweld.”

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg

“De gemeente zorgt er ook voor dat kwetsbare personen en mensen met psychische problemen begeleiding krijgen en geen ernstige overlast veroorzaken.”

Zorg voor mensen met een verslaving

“De gemeente zorgt ervoor dat mensen met een verslaving goede hulp, opvang en begeleiding krijgen. De gemeente probeert ook te voorkomen dat verslaafden ernstige overlast veroorzaken” (VWS brochure: ‘Wmo, iedereen moet kunnen meedoen’, 2006).

De gemeente kan overlast voorkomen door ondersteuning te bieden via de mogelijkheden van de Wmo. Voorkomen is beter dan genezen. De gemeente zorgt ervoor dat kwetsbare personen (zoals vrouwen die te maken hebben met huiselijk geweld) en mensen met psychische problemen begeleiding krijgen. De gemeente functioneert hierbij als vangnet. Zij zorgt ervoor dat er continuïteit in de zorg en dienstverlening is. Hiermee wordt voorkomen dat mensen steeds meer “afglijden” naar de rand van de samenleving. De gemeente kan dit bijvoorbeeld doen met behulp van :

- lotgenotencontact
- cliëntgestuurde projecten
- woonvormen en woonbegeleiding op maat voor dak- en thuislozen

Specifieke aandachtspunten per doelgroep:

Mensen met een verstandelijke beperking

- Zorg ervoor dat in het overleg Openbare Geestelijke Gezondheidszorg aandacht is voor mensen met een verstandelijke beperking. Regel dat mensen die meerdere soorten hulp nodig hebben dit ook krijgen.
- Zorg ervoor dat welzijnswerk extra aandacht heeft voor vrouwen met een verstandelijke beperking. Zij hebben vaak een achterstand op het gebied van emancipatie. En zij hebben vaak een partner die sterk in het traditionele rollenpatroon denkt.
- Mensen met een verstandelijke beperking zijn in de eigen omgeving relatief vaak slachtoffer van huiselijk geweld. Zorg voor goede voorlichting hierover en stimuleer slachtoffers van huiselijk geweld dit te melden.
- Mensen met een verstandelijke beperking krijgen vaak te maken met discriminatie. Bied hun cursussen aan in weerbaarheid op hun eigen niveau.

GGz-cliënten

- Houd er rekening mee dat GGz cliënten kwetsbaar zijn. Zijzelf maar ook hun mantelzorgers kunnen uit onmacht overgaan tot huiselijk geweld.
- Voorkom dat GGz cliënten buiten beeld raken bij hulpverleningsinstanties. En voorkom dat ze door hun beperkte zelfredzaamheid vervolgens dakloos worden. Zorg daarom voor een goede samenwerking tussen de GGD, meldpunt vangnet en advies en de crisisdienst.
- Regel opvang voor (zwerf)jongeren met psychische problemen. Bijvoorbeeld in een *sociaal pension*.
- Voorkom huisuitzetting. Bijvoorbeeld door huisuitzettingen uit te stellen en ambulante begeleiding te versterken.

Sociaal pension

Een sociaal pension is een laagdrempelige woonvoorziening voor thuislozen met psychiatrische problematiek. Er worden weinig eisen of verblijfsvoorwaarden gesteld aan bewoners. Het is de bedoeling dat bewoners zich thuis voelen en tot rust komen in het pension. Een pension biedt vaak psychosociale begeleiding en begeleiding op het gebied van persoonlijke verzorging en wonen.

Bronnen en verder lezen

- Invoering Wmo: specifieke doelgroepen van de Wmo, van meepraten naar meedoen en meehelpen. VNG, februari 2007.
- Informatie, advies en cliëntondersteuning. Prestatiecriteria vanuit cliëntenperspectief voor beleid in gemeenten. Zorgbelang Gelderland, september 2005.
- Leefbare wijk. Prestatiecriteria vanuit cliëntenperspectief voor beleid in gemeenten. Zorgbelang Gelderland, juni 2006.
- Prestatiecriteria jeugdbeleid-jeugdzorg. Het grensvlak. Zorgbelang Gelderland, september 2006.
- Brochure: 'Wmo, iedereen moet kunnen meedoen'. VWS, 2006.
- Brochure: 'Hallo... Wij zijn er ook nog! Wensen van GGz-cliënten in het kader van de Wmo'. Programma Lokale Versteking GGz, 2007.
- Mantelzorg. Prestatiecriteria vanuit mantelzorgperspectief. Zorgbelang Gelderland, september 2005.
- Verklaring WMO voor mensen met een verstandelijke beperking in de provincie Utrecht. CliëntenBelang Utrecht, 2007.
- Brochure: 'Aanbevelingen en punten van aandacht bij het plan van Aanpak MO'. Door het samenwerkingsverband van APCP sectie GGz/MO, Como G4 Amsterdam en de initiatiefgroep Lokale Versterking Amsterdam, september 2007.
- www.invoeringwmo.nl
- www.handjehelpen.nl
- www.clientenbelangutrecht.nl
- www.zorgbelangnederland.nl
- www.rechtopwmo.nl
- www.wmomeldpunt.nl
- www.lokaleversterking.nl

Colofon

Deze brochure is een gezamenlijk product van de stimuleringsprogramma's Lokaal Centraal en Lokale Versterking in het kader van de verbreding van de cliëntenparticipatie in de Wmo. Deze programma's worden gefinancierd door VWS via een subsidieverlening van Stichting Fons PGO.

Een digitale versie van deze brochure is te vinden op de website van CliëntenBelang Utrecht www.clientenbelangutrecht.nl en Lokale Versterking www.lokaleversterking.nl.

Adres: CliëntenBelang Utrecht en Lokale Versterking
 Kaap Hoordreef 42
 3563 AV Utrecht
 Telefoon: (030) 262 80 24
 Fax: (030) 261 70 63
 E-mail: info@clientenbelangutrecht.nl
marie-joseeheijnen@lokaleversterking.nl

Redactie: Marie-Josée Heijnen
 Hagar Stollman

Kenmerk: 08/Wmo 014 hst

Datum: Januari 2008